

«Беларускія скарбы ЮНЕСКА»

Выпуск 5

*Паважаныя сябры! З нагоды аб'яўленага ў Беларусі **Года малой радзімы** прапануем вам серыю інфармацыйных выданняў «**Так пачынаецца Айчына**», якая будзе знаёміць вас з літаратурай, якую можна знайсці ў фондах Цэнтралізаванай сістэмы дзяржаўных публічных бібліятэк г. Мінска. Пяты выпуск серыі прысвечаны аб'ектам, якія знаходзяцца на тэрыторыі нашай краіны і ўключаны ў **Спіс сусветнай спадчыны ЮНЕСКА**.*

Беларусь увайшла ў склад ЮНЕСКА ў 1954 годзе і на працягу многіх гадоў падтрымлівае з гэтай міжнароднай арганізацыяй плённыя, дынамічныя адносіны.

У кастрычніку 1988 г. Беларусь далучылася да Канвенцыі па ахове сусветнай культурнай і прыроднай спадчыны, прынятай ЮНЕСКА ў 1972 г. І сёння ўжо 4 аб'екты, якія знаходзяцца на тэрыторыі нашай краіны, ўключаны ў Спіс сусветнай спадчыны ЮНЕСКА.

Першым з іх у 1992 годзе стаў **Нацыянальны парк «Белавежская пушча»** (аб'ект прыроднай спадчыны) — унікальны запаведны лес Еўропы, які ахоўваецца яшчэ з XIV стагоддзя.

У 2000 годзе ў Спіс сусветнай культурнай спадчыны ЮНЕСКА ўвайшоў пабудаваны ў пачатку XVI стагоддзя **замкавы комплекс «Мір»**. Архітэктура, якая спалучае готыку, барока і рэнесанс, зрабіла яго адным з самых прыгожых замкаў Еўропы.

У архітэктурным ансамблі Міра прадстаўлены замак-музей XVI–XX стагоддзяў з 39 паўнаватаргаснымі экспазіцыямі, земляныя валы, маляўнічыя паркі і сажалка, царква-пахавальня князёў Святаполк-Мірскіх.

Яшчэ два аб'екты Беларусі папоўнілі Спіс сусветнай культурнай спадчыны ЮНЕСКА ў 2005 годзе. Гэта **«Архітэктурна-культурны комплекс рэзідэнцыі Радзівілаў у Нясвіжы» і пункты геадэзічнай Дугі Струвэ**.

Палац у Нясвіжы на працягу стагоддзяў быў рэзідэнцыяй адной з найбагацейшых і ўплывовых дынастый Еўропы — Радзівілаў. А сёння прыгожы адрэстаўрыраваны замак — Нацыянальны гісторыка-культурны музей-запаведнік «Нясвіж» — з'яўляецца візітнай карткай Беларусі.

Помнік архітэктуры XVI—XVIII ст. Уключае палац, размешчаны ў замкавых умацаваннях, і некалькі паркаў. Замак закладзены князем М. К. Радзівілам Сіроткай у 1583 г. на паўднёвым захадзе ад горада. Разбураны ў 1706 г. Адноўлены і перабудаваны ў стылі барока пасля 1726 г. архітэктарам К. Ждановічам. За замкавымі ўмацаваннямі размяшчаліся жылыя, гаспадарчыя і вытворчыя памяшканні, тэатр. У 1809 г. комплекс рэстаўрыраваны (архітэктар М. Цэйзік). Паркі пейзажнага тыпу закладзены ў 1879 г. каля замка ў пойме р. Уша. Плошча з вадаёмамі каля 100 га складаецца з 5 аўтаномных ландшафтных зон.

Сусветна вядомае геадэзічнае збудаванне — Дуга Струвэ — злучала 265 пунктаў у 10 краінах свету: Нарвегіі, Швецыі, Фінляндыі, Расіі, Эстоніі, Літве, Латвіі, Беларусі, Украіне і Малдове. Паводле гістарычных звестак, у Беларусі было 34 пункты: 20 захавалася, а пяць з іх, абсталяваныя спецыяльнымі знакамі, увайшлі ў Спіс сусветнай спадчыны ЮНЕСКА.

(Па матэрыялах Інтэрнэт)

Белорусские сокровища ЮНЕСКО / [составитель Анцух Л. Ф. — Минск : Четыре четверти, 2018. — 298, [1] с. — (Культурное наследие Беларуси).

Наследие ЮНЕСКО : белорусские жемчужины в мировой сокровищнице / [Министерство спорта и туризма Республики Беларусь, Национальное агентство по туризму Республики Беларусь]. — Минск : Национальное агентство по туризму Республики Беларусь, 2009. — 8 с. — (Беларусь)

ЮНЕСКО и Беларусь : 60 лет сотрудничества / [составитель Н. Ю. Карасева]. — Минск : Звязда, 2014. — 159 с.

Сушветная спадчына ЮНЕСКА ў Беларусі // Belarus.by [Электронны рэсурс]. — Рэжым доступу: <https://www.belarus.by/by/travel/heritage> . — Дата доступу: 23.09.2019.

*****

Белавежская пушча // Беларуская энцыклапедыя : у 18 т. — Мінск, 1996. — Т. 3. — С. 380.

Беловежская пушча // Республика Беларусь : энциклопедия : [в 7 т.]. — Минск, 2006. — Т. 2. — С. 251—253.

Белавежская пушча // Энциклопедия прыроды Беларусі : у 5 т. — Мінск, 1983. — Т. 1. — С. 259—262.

Великий лес : научно-популярные фильмы о тайнах живой природы Беларуси. — Минск : Белорусский видеосервис, 2012.

Белавежскае дзіва : фотаальбом / [укладальнікі і аўтары тэксту: І. І. Бышнёў, М. Д. Чэркас]. — Мінск : Беларусь, 2009. — 309, [1] с.

Белавежская пушча : вытокі запаведнасці, гісторыя і сучаснасць / [В. Г. Беявец і інш.]. — Мінск : Беларуская навука, 2009. — 454, [1] с.

Беловежская пушча : посетите самый древний заповедный лес Европы / [Министерство спорта и туризма Республики Беларусь, Национальное агенство по туризму Республики Беларусь]. — Минск : Национальное агенство по туризму Республики Беларусь, 2009. — 8, [1] с., вклуч. обл. — (Беларусь).

Белавежская пушча : [фотаальбом / укладальнік В. Гардзеі]. — Мінск : Літаратура і Искусство, 2007. — 159 с.

Буневич, А. Властелин Беловежской пушчи / Алексей Буневич. — [Брест] : Брестская типография, 2007. — 25 с.

Бышнев, И. И. Животный мир Беларуси. Беловежская пушча / Игорь Иванович Бышнев. — Минск : Беларусь, 2014. — 47, [1] с.

Дзе жыве зубраня : [для малодшага школьнага ўзросту / укладальнік А. С. Масла]. — Мінск : Мастацкая літаратура, 2007. — 90, [1] с. — (Скарбы роднай прыроды).

Запаветны напеў, заветная даль... Белавежская пушча : мультымедыянае выданне / Нацыянальная бібліятэка Беларусі. — Мінск : Нацыянальная бібліятэка Беларусі, 2010. — Электронныя даныя і праграма (1,45 Гб).

Зямля сілы. Белавежская пушча : [фотаальбом / рэдакцыйны савет: Л. С. Ананіч і інш.]. — Мінск : Беларуская Энцыклапедыя імя П. Броўкі, 2009. — 593, [6] с.

Карцов, Г. Беловежская пушча, 1382—1902 : исторический очерк, географическое положение и климат, фауна, царские охоты / Георгий Карцов. — Минск : Беларусь, 2007. — 295 с.

Корочкина, Л. Н. Зубр Беловежской пушчи / Л. Н. Корочкина, В. А. Вакула. — Брест : Альтернатива, 2010. — 95 с., [6] л. цв. фот.

Мартиневич, А. Серенада под сенью столетий : признание в любви Беловежской пуце / Алесь Мартиневич. — Минск : Беларуская навука, 2011. — 290, [2] с.

Национальный парк «Беловежская пуца». «Величаво блаженствует сказочный лес» : [фотоальбом / под общей редакцией Н. Н. Бамбизы]. — Брест : Брестская типография, 2005. — 63 с.

Пармузина, И. С. Царские охоты в Беловежской пуце : страницы истории / И. С. Пармузина, Н. Д. Черкас. — Минск : Беларусь, 2009. — 123, [4] с.

Пушчанскія скарбы : легенды і паданні / [укладальнік А. Н. Малей]. — Мінск : Беларуская Энцыклапедыя імя П. Броўкі, 2009. — 55 с.

7 чудес Беловежской пуцы / [автор-составитель Т. И. Жуковская]. — Минск : Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі, 2009. — 87 с. — (7 чудес).

Семаков, В. В. Беловежская пуца / Вячеслав Васильевич Семаков. — Минск : Беларусь, 2011. — 286, [1] с.

Семаков, В. В. Беловежская пуца, 1902—2002 / Вячеслав Васильевич Семаков. — Минск : Ураджай, 2002. — 230, [2] с.

Ягоўдзік, У. І. Нацыянальны парк «Белавежская пушча» : для малодшага і сярэдняга школьнага ўзросту / Уладзімір Іванавіч Ягоўдзік. — Мінск : М. Ягоўдзік, 2009. — [10] с. — (Скарбы Радзімы).

Сабина, П. Беловежская пуца / П. Сабина // Беларусь живописная. Путеводитель / П. Сабина. — Минск, 2006. — С. 158—161.

Шумов, С. Беловежская пуца, природная жемчужина Европы / С. Шумов // Удивительная Беларусь / С. Шумов. — Москва, 2008. — С. 446—457.

Доўжык, А. В. Ахова прыроды ў Беларусі. Нацыянальны парк «Белавежская пушча» : чалавек і свет. 3-ці клас / А. В. Доўжык // Пачатковае навучанне. Серыя «У дапамогу педагогу». — 2016. — № 1. — С. 45—48.

Гатоўчыц, А. А. Падарожжа па Белавежскай пушчы / А. А. Гатоўчыц // Пачатковая школа. — 2015. — № 12. — С. 56—58.

Куклов, В. Песня про Волота / Виктор Куклов // Родная прырода. — 2014. — № 5. — С. 2—6.

Парад веков : [о Беловежской пуце] // Родная прырода. — 2013. — № 3. — С. 32—33.

Национальный парк «Беловежская пуца» [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://npbp.by/>. — Дата доступа: 23.09.2019.

*****

Мірскі замак-паркавы комплекс // Беларуская энцыклапедыя : у 18 т. — Мінск, 2000. — Т. 10. — С. 469—470.

Мирский замковый комплекс // Регионы Беларуси : энциклопедия : [в 7 т.]. — Минск, 2015. — Т. 4. Гродненская область : в 2 кн. Кн. 2. — С. 86—87.

Мирский замковый комплекс // Республика Беларусь : энциклопедия : [в 7 т.]. — Минск, 2007. — Т. 5. — С. 114.

Мирский замково-парковый комплекс // Туристская энциклопедия Беларуси / под общей редакцией И. И. Пирожника. — Минск : Беларуская энцыклапедыя, 2007. — С. 344.

Бутевич, А. И. Тайны Мирского замка : путешествие по древней фортеции с Адамом Мицкевичем : [перевод с белорусского автора] / Анатолий Иванович Бутевич. — Минск : Звезда, 2014. — 149, [2] с.

Есть в мире — **Мир** ; Несвиж в историческом интерьере : путеводитель / [текст А. Г. Варавва. — Минск : Рифтур, 2013. — 31, 57 с., встреч. пагинации. — (Жемчужины Беларуси).

Ляшкевич, Е. К. Мирский замок : увлекательное путешествие для детей / Екатерина Казимировна Ляшкевич. — Минск : Беларусь, 2017. — 54, [1] с.

Мирский замок : путеводитель / [под общей редакцией: И. Ложечника, О. Новицкой, А. Янушкеви]. — Мир : Музей «Замокский комплекс «Мир», 2015. — 79 с.

Мирский замок / [составитель и автор текста О. В. Новицкая]. — Минск : Беларусь, 2012. — 229, [2] с.

Несвиж. **Мир** : [города в историческом интерьере] : путеводитель / [текст А. Г. Варавва]. — Минск : РИФТУР, 2004. — 84 с. — (Жемчужины Беларуси).

Федорук, А. Т. Старинные усадьбы Беларуси. Корелицкий район / Анатолий Тарасович Федорук. — Минск : Беларусь, 2013. — 173, [1] с. — (Старинные усадьбы Беларуси).

Святыні Полацкай зямлі : хранікальна-дакументальныя фільмы. — Минск : Белорусский видеоцентр, [2012].

Змест: Святыні Полацкай зямлі ; Храмавае кола Браслаўскага паазер'я ; Мір — нацыянальная жамчужына Беларусі.

Каласоўская, В. У. Мірскі замак: эксклюзіўныя «музейныя прадукты» для школьнікаў / [Вольга Уладзіміраўна Каласоўская] // Выхаванне і дадатковая адукацыя. — 2016. — № 12. — С. 13—15.

Папко, В. Мірскі замак і яго ваколліцы на картах і планах XIX стагоддзя / Вольга Папко // Беларускі гістарычны часопіс. — 2016. — № 11. — С. 27—33.

Асноўныя вехі гісторыі Мірскага замка / падрыхтаваў Ігар Ложачнік // Беларускі гістарычны часопіс. — 2016. — № 9. — С. 11.

Волкаў, М. Мірскі замак у XVI—XVIII стст.: гісторыя будаўніцтва і эвалюцыя функцыянальнага прызначэння / Мікалай Волкаў // Беларускі гістарычны часопіс. — 2016. — № 9. — С. 29—45.

Навіцкая, В. Уладальнікі Мірскага замка / Вольга Навіцкая // Беларускі гістарычны часопіс. — 2016. — № 9. — С. 13—27.

Градовская, Е. Легенды Мирского замка / Екатерина Градовская // Планета. — 2015. — № 6. — С. 60—67.

Кукуня, О. Итальянский сад в Мире / Ольга Кукуня, Татьяна Костич // Архитектура и строительство. — 2014. — № 6. — С. 40—49.

Абрамчук, Р. Мірскі фантом: экскурсія на «той свет» са шчаслівым павяртаннем / Раман Абрамчук // Архитектура и строительство. — 2014. — № 1. — С. 68—71.

Бубновский, Д. «На скрыжаванні ўсіх шляхоў» : история создания Мирского замка / Дмитрий Бубновский // Архитектура и строительство. — 2012. — № 2. — С. 12—37.

Замкавы комплекс «Мир» [Электронны рэсурс]. — Рэжым доступу: <https://mirzamak.by/by>. — Дата доступа: 13.09.2019.

Замокский комплекс «Мир» // ЮНЕСКО [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://whc.unesco.org/en/list/625>. — Дата доступа: 13.09.2019.

*****

Нясвіжскі палацава-паркавы комплекс // Беларуская энцыклапедыя : у 18 т. — Минск, 2000. — Т. 11. — С. 418.

Несвижский дворцово-парковый ансамбль // Регионы Беларуси : энциклопедия : [в 7 т.]. — Минск, 2017. — Т. 5. Минская область : в 3 кн. Кн. 2. — С. 409—411.

Несвижский дворцово-парковый комплекс // Республика Беларусь : энциклопедия : [в 7 т.]. — Минск, 2007. — Т. 5. — С. 427—428.

Национальный историко-культурный музей-заповедник «Несвиж» // Туристская энциклопедия Беларуси / под общей редакцией И. И. Пирожника. — Минск : Беларуская энцыклапедыя, 2007. — С. 386—387.

Несвижский дворцово-парковый комплекс // Туристская энциклопедия Беларуси / под общей редакцией И. И. Пирожника. — Минск : Беларуская энцыклапедыя, 2007. — С. 392.

Бутэвіч, А. Таямніцы Нясвіжскага замка : падарожжа ўглыб стагоддзяў з Уладзіславам Сыракомлем / Анатоль Бутэвіч. — Мінск : Звязда, 2013. — 190, [1] с.

Высоцкая, Н. Ф. Радзівиллы. Несвиж. Замок / Надежда Федоровна Высоцкая. — Минск : Мастацкая літаратура, 2014. — 2 кн.

Асіноўскі, С. М. Загадка дванаццаці апосталаў Нясвіжскага замка / С. М. Асіноўскі // Што раньш было... / С. М. Асіноўскі. — Мінск, 2008. — С. 176—191.

Ельскі А. Нясвіж Радзівілаў чвэрць стагоддзя назад і сёння / А. Ельскі // Выбранае / А. Ельскі. — Мінск, 2004. — С. 107—118.

Блінец, А. Нясвіжская фартэцыя Радзівілаў у канцы XVI — пачатку XVIII стст. / Андрэй Блінец // Беларускі гістарычны часопіс. — 2018. — № 7. — С. 17—27.

Каралёнак, У. Нясвіжская ардынацыя Радзівілаў (1870—1914 гг.): сацыяльна-эканамічнае развіццё і трансфер тэхналогій / Уладзімір Каралёнак // Беларускі гістарычны часопіс. — 2018. — № 7. — С. 43—48.

Нясвіжскі замак. Хроніка падзей / падрыхтаваў Андрэй Блінец // Беларускі гістарычны часопіс. — 2018. — № 7. — С. 13—16.

Чаропка, В. Іканаграфія Нясвіжскага замка ў XIX стагоддзі. Ад візуальнасці да мастацкага асэнсавання / Вітаўт Чаропка // Беларускі гістарычны часопіс. — 2018. — № 7. — С. 65—71.

Габрусь, Т. Вежы Нясвіжа / Тамара Габрусь // Роднае слова. — 2017. — № 11. — С. 75—80.

Кандрацьева, Г. Фарміраванне стылістыкі інтэр'ераў Нясвіжскага замка ў канцы XVI — першай трэці XX стст. на прыкладзе калекцыі шпалер / Галіна Кандрацьева // Роднае слова. — 2016. — № 9. — С. 79—82; № 10. — С. 79—81.

Клёцкіна, В. Нясвіжскі «Камедыхаўз»: гісторыя аднаго будынка / Вольга Клёцкіна // Беларускі гістарычны часопіс. — 2015. — № 11. — С. 23—28.

Кандрацьева, Г. Інтэр'еры каралеўскіх апартаментнаў у Нясвіжскім замку / Галіна Кандрацьева // Роднае слова. — 2015. — № 6. — С. 79—82; № 7. — С. 77—81.

Высоцкая, Н. Архіўныя матэрыялы пра экспанаты замка Радзівілаў у Нясвіжы / Надзея Высоцкая // Роднае слова. — 2015. — № 1. — С. 74—76; № 2. — С. 83—86.

Кандрацьева, Г. Інтэр'еры замка Радзівілаў у Нясвіжы XVI — першай трэці XX стст. у гістарычных крыніцах, навуковых даследаваннях і літаратуры / Галіна Кандрацьева // Роднае слова. — 2014. — № 10. — С. 88—90; № 11. — С. 81—83.

Кандрацьева, Г. Да пытання стылістыкі сакральных памяшканняў Нясвіжскага замка XVII — першай трэці XX стст. / Галіна Кандрацьева // Роднае слова. — 2013. — № 10. — С. 79—82; № 11. — С. 75—78.

Волкаў, М. Нясвіжская «Саламандра» : [бронзавая гармата з артылерыі Нясвіжскага замка] / Мікола Волкаў // Беларускі гістарычны часопіс. — 2013. — № 9. — С. 15—21.

Дворцово-парковый ансамбль в Несвиже : [стат'я] // Архитектура и строительство. — 2013. — № 2. — С. 10—65.

«Архітэктурна-культурны комплекс рэзідэнцыі Радзівілаў у Нясвіжы» [Электронны рэсурс]. — Рэжым доступу: <https://niasvizh.by/be/>. — Дата доступу: 15.09.2019.

«Архитектурно-культурный комплекс резиденции Радзівиллов в Несвиже» // ЮНЕСКО [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://whc.unesco.org/en/list/1196>. — Дата доступа: 15.09.2019.

*****

Викторчук, Е. Дуга Струве: тайны искусственного меридиана / Елена Викторчук // Государственный контроль: анализ, практика, комментарии. — 2019. — № 1. — С. 74—78.

Литвинцев, Д. Измерить планету : [о Геодезической дуге Струве] / Данил Литвинцев // GEO : непознанный мир: Земля. — 2014. — № 8. — С. 118—119.

Дуга Струве // Википедия [Электронный ресурс]. — Режим доступа: https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D1%83%D0%B3%D0%B0_%D0%A1%D1%82%D1%80%D1%83%D0%B2%D0%B5. — Дата доступа: 11.09.2019.

Дуга Струве // ЮНЕСКО [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://whc.unesco.org/en/list/1187>. — Дата доступа: 20.09.2019.

